

BRLOG IN JAMA TREH BRATOV PRI VERDRENGU

Andrej Mihevc, Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU, Titov trg 2, 66 230 Postojna

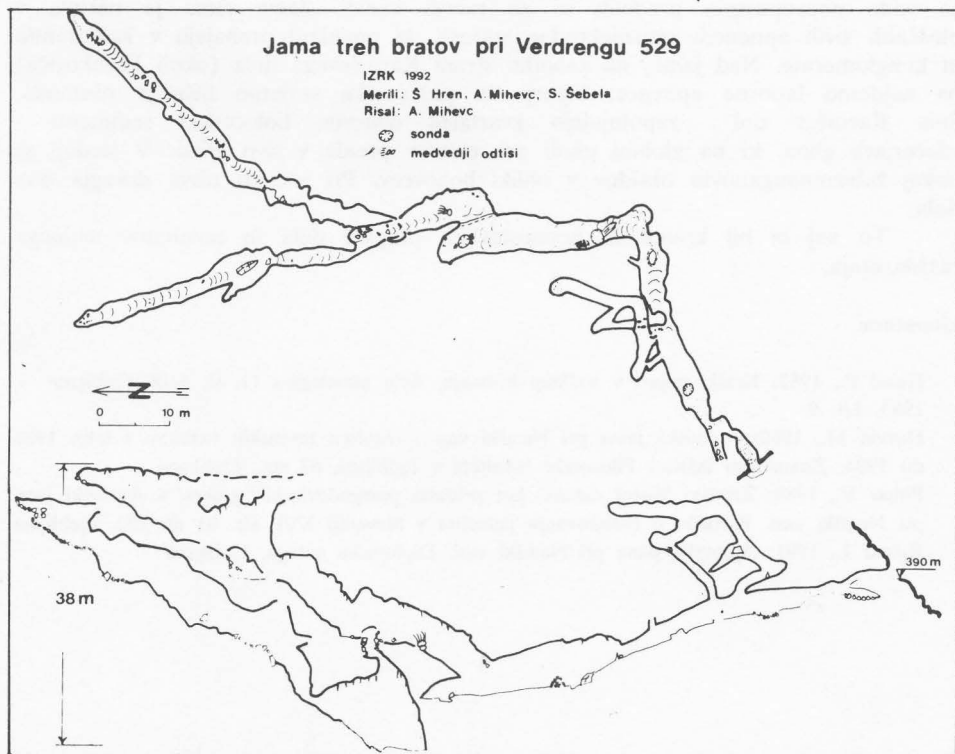
Lega in položaj jam

Kolpa je pod Kostelom vrezala v apnence ozko dolino s strmimi, nerazčlenjenimi pobočji. Ta so porasla z gozdom, vendar kamenita, ponekod so v njih celo majhne stene. Nad zaselkom Grgelj se v takem pobočju odpirata vhoda v dve jami, 262 m dolgo in 38 m globoko Jamo treh bratov pri Verdrengu* (kat. št. 529) in manjšo, le 11 m dolgo ter 6 m globoko jamo Brlog.

Nadmorska višina vhoda v Jamo treh bratov pri Verdrengu je 390 m, Brloga 310 m, dno doline pri Grglju, na ravnici pri opuščenem mlinu, pa 203 m. Pobočje doline se enakomerno dviguje do višine okrog 520 m, kjer se prične obsežen zakrasel ravnik Ferdrenška gmajna.

Zgodovina raziskav

Prvi omenja Jamo treh bratov Ivan Dolar 13. januarja 1936. leta v pismu, ki ga je pisal Srečku Brodarju (Brodar, 1936). Dolar je v jami izkopal nekaj kosti kozoroga in rjavega medveda. V pismu razlaga, kje je našel kosti površinskih živali in kako so te verjetno zašle v jamo. Pismu je priložil tudi skico jame z označenimi mesti kopanja sond.



Registracijski zapisnik je prispeval Egon Pretner, ki je v jami iskal jamske hrošče 1936. leta. Kot poroča, je bila jama že znana, vendar je bil vhod vanjo založen s kamenjem. Leto poprej pa so jo na osnovi opisa nekega starega moža, ki je bil že pred tridesetimi leti v jami, odkopali in obiskali neki mladeniči. Sklepati smemo, da je skupina mladeničev poiskala jamo skupaj z Ivanom Dolarjem.

Na stenah jame najdemo podpise, ki potrjujejo te dogodke. Tu jih navajam le nekaj. V letu 1906 sta bila v jami Josef Verderber ter Leonhardt, oba iz Verdrenga. Naslednja leta obiskovalcev ni bilo. Novi podpisi so se pojavili šele leta 1935. Jamo so obiskali Leopold Jonke ter Heili in Josef Lackner, ki je pripisal tudi datum, 11. avgust. Vsi podpisani so bili domačini iz Verdrenga, to je vasi kočevskih Nemcev, ki je kmalu zatem skupaj s svojimi prebivalci izginila v zmedi druge svetovne vojne.

Naslednji zapis v katastru jam je prispeval Jaka Savinjšek, ki je obiskal jamo že v času vojne, 13. junija 1941, v družbi Badjure, Kleindiensta, Lebra, Mejača in Potokarja. Jamo so izmerili, merili temperature, zbirali biološki material ter fotografirali.

Ponovno je oživelo zanimanje za jamo v tem letu. Spomladi jo je obiskal Pavel Jamnik, ki je v jami našel še nekaj živalskih kosti in videl tudi recentne medvedje sledove. Poleti sta pri iskanju jame Ivan Turk in Janez Dirjec našla še eno jamo - Brlog v bližini jame. Junija smo zato obiskali jamo arheologa I. Turk in J. Dirjec, zagrebški biolog, strokovnjak za medvede dr. Huber ter njegov asistent, snemalec TV Zagreb T. Efenberger, gozdar in lovec C. Štrumbelj iz Kočevja ter S. Šebela in A. Mihevc z Inštituta za raziskovanje krasa iz Postojne. Jamo smo izmerili, vendar pa je ostal neizmerjen še kamin za vhodom ter brezno, ki ga omenja že Dolar. V ta namen smo prišli še enkrat Š. Hren in A. Mihevc ter dokončali meritve.

Morfologija in geneza Jame treh bratov in Brloga

Vhod v jamo je komaj 0,7 m visok in širok polkrožni rov. Tik za vhodom se rov nekoliko razširi. V tem delu je v dnu rova prst ter listje, po petih metrih se rov zoži ter strmo spusti. Nekaj metrov za ožino se rov razširi in zviša ter se blago spušča proti severovzhodu. Sprva je dno rova iz suhe prsti in grušča, zlagoma pa preide v ilovico ter v sigo. V stropu rova se odpirata dva kamina. Po prvem lahko splezamo v kratek labirint rovov, ki imajo okrogle profile ter so v vrhnjem delu zatrpani s fino ilovico.

Rov kolenasto zavije proti severu ter se po petindvajsetih metrih konča. Dno pokriva v tem delu debela plast mehke sige. V grušču in sigi so izkopane tri Dolarjeve sonde, v katerih se vidi sestava tal.

Preko ostrorobega grušča, pomešanega z mastno jamsko ilovico, je do 40 cm debela plast sige. V tej sigi pa tudi pod njo so bili najdeni ostanki kosti kozoroga ter rjavega medveda.

Nad dnom tega dela rova, za katerega so značilni okroglasti profili, se ob desni strani lahko vzpne po strmem pobočju. Vzpenjajoči se rov je ožji, a višji. V stropu rova je več stalaktitov, po dnu rova pa je odložena siga, mestoma tudi ilovica.

Rov, ki je vseskozi ozek in visok, se vzpne za okrog petindvajset metrov ter se konča z ilovnatim zamaškom. V njegovem prvem delu se ob desnem boku odpira ozko brezno.

Brezno je globoko petnajst metrov ter se navzdol odpre v manjšo dvorano. Dno dvorane tvorijo razpokane plasti sige, stene ter strop pa krase kapniki. Iz dvorane vodi proti severu rov, ki se po dvajsetih metrih konča s strmim kaminom. Nadaljevanje rova je moč najti tik pred tem kaminom v ozki špranji ob levem boku rova. Skozi ožino se vzpnemo v do deset metrov visok, a le nekaj metrov širok rov, ki se vzpenja proti severu. Rov se nekajkrat nekoliko razširi, na koncu pa je popolnoma zasut z ilovico. V stropu rova je več obetavnih kaminov.

Vhod v Brlog je širok 2 m in 0,7 m visok. Spušča se v rov enakih dimenzij 6 m v notranjost, kjer podorne skale in luske stare sige rov močno zožijo. Za ožino je dvoranica. Iz nje se rov nadaljuje navzdol še nekaj metrov in konča z neprehodno ožino med gruščem in stropom rova.

Geneza jam

Jama treh bratov in Brlog sta verjetno dela starega sistema rogov, ki je prevajal vodo v trajno zaliti coni krasa. Le tako lahko razložimo okrogle profile ter potek rogov brez zveznega strmcu. Zaradi vrezovanja kanjona Kolpe in prestavljanja gladine podzemelske vode navzdol je ostal sistem suh. Na nekaj mestih so ga začele dosegati prenikajoče vode, ki so v njem odlagale in prelagale ilovico ali sigo, s katero je danes zaprto nadaljevanje v jami. Za sedanje razmere je značilno odlaganje mehke sige, ki ponekod prehaja v pravo jamsko mleko. Jami sta postali dostopni zaradi odmika pobočja, ki je prerezalo fosilni sistem. Da se je le-ta nadaljeval tudi v prostor sedanje doline, pričajo ostanki masivne sige pred vhodom v Brlog.



Vhod v brlog

Jami kot medvedja brloga

Obe jami uporabljajo medvedi za brloge. V Brlogu je le nekaj metrov za vhodom, predno se rov zoži, dno pokrito s suhim listjem. V listju je lepo oblikovano gnezdo, ki priča, da je medved tu prespal tudi zadnjo zimo.

Listje je tudi v Jami treh bratov, v razširjenem rovu tik za vhodom. Vendar so v tej jami bolj zanimivi drugi medvedji sledovi. Medvedi namreč hodijo v jamo do konca vzpenjajočega se rova, kar 125 m od vhoda! V ilovici najdemo odtise stopal medvedke in mladiča, še več pa je sledov krempljev na sigi. Poleg teh sledov so v jami tudi medvedji obrusi. To so površine na skali, kjer je skala obrušena zaradi dolgotrajnega drgnjenja medvedov. Značilne obruse najdemo v jamah, kjer je živel jamski medved, na primer v Medvedjem rovu Križne jame.

Obruse najdemo pet metrov za vhodom, kjer se rov zoži in spusti za dva metra. Ožina je v živi skali, ki je na nekaj mestih zglijena, pač tam, kjer se čeznjo drsajo medvedje mrcine.

Ker sta jami medvedja brloga v rabi, je v medvedje in naše dobro, da vanje ne hodimo v zimski polovici leta. Jami pa bi zaradi krhkih sig škodil tudi pretirani obisk v preostali polovici leta.

Literatura:

- Brodar., S.1936.: Potočka zijalka/1936. Privatni arhiv Srečka Brodarja. Inštitut za arheologijo ZRC SAZU
- Kataster JZS in IZRK

- * Poleg te jame obstaja še Jama treh bratov pri Kočevju kat. št. 141.



Vhod v Jamo treh bratov pri Verdrengu